

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF), distriktskontoret i Trondheim

I tillegg til utsending av en kort pressemelding med resultater fra driftsgranskinger i jord- og skogbruk, med lokale data for Trøndelag, presenterer vi her noe mer bakgrunnsstoff.

Driftsresultater i jordbruket i Trøndelag 2005

Driftsgranskningene i jordbruket er basert på data fra et tilfeldig utvalg av bruk. I 2005 ble det innhentet data fra 928 bruk fra hele landet. Av disse var 148 bruk fra Trøndelag. Jordbruksarealet på trøndelagsbrukene var i gjennomsnitt 277 dekar, 11 dekar mer enn i 2004. Familiens arbeidsinnsats i jordbruket var ca 1,3 årsverk à 1 845 timer per bruk. Den leide arbeidsinnsatsen var på ca 0,3 årsverk per bruk.

Hovedtendenser for 2005:

- ✓ **I forhold til 2004, var det økning i resultatet for kjøttproduksjon på ammekyr, melkeproduksjon og sauehold. For kombinert kornproduksjon/svinehold, og spesielt for kornproduksjon, gikk resultatet ned.**
- ✓ **Det var økte investeringer i både driftsbygninger, maskiner og melkekvoter. Verdien av eiendeler i jordbruket fortsatte dermed den sterke veksten fra 2004.**
- ✓ **Gjelda økte i gjennomsnitt med 16 % per bruk fra 2004 til 2005, mens gjeldsprosenten bare økte fra 39 % i 2004 til 40 % i 2005.**

I jordbruksforhandlingene er **vederlag for arbeid og egenkapital** per årsverk det sentrale resultatmålet. Dette vederlaget skal dekke alt arbeid som er lagt ned på bruket, både brukerfamiliens og leid, samt avkastning på egenkapitalen. I gjennomsnitt for alle bruk i driftsgranskningene for Trøndelag, ble vederlaget 189 300 kroner per årsverk i 2005. Det er 13 300 kroner høyere enn i 2004.

I foretaksøkonomisk sammenheng er **driftsoverskuddet** (produksjonsinntekter minus kostnader) et mye brukt resultatmål i jordbruket. Driftsoverskuddet skal lønne all ubetalt arbeidsinnsats i gårdsdrifta og dekke et rimelig rentekrav for den totale kapitalinnsatsen. Per bruk var driftsoverskuddet i gjennomsnitt 263 400 kroner i 2005, en økning på 22 100 kroner. Renter er ikke med i beregningen av driftsoverskudd. Tallene fra NILF viser at lønnsomheten varierer betydelig både fra år til år, og mellom de forskjellige driftsformene. I beregningene er det ikke tatt hensyn til skattevirkningen av jordbruksfradraget.

Vi har også oppgitt **lønnsevne per time** som et resultatmål. Lønnsevnen forteller hvor mye jordbruket kan betale for samlet arbeidsinnsats når all kapital er godtgjort. I gjennomsnitt gav jordbruket i Trøndelag en lønnsevne på 96 kroner per time i 2005.

Familiens arbeidsfortjeneste er et godt mål på hva familien har igjen som godtgjørelse for egen arbeidsinnsats. Familiens arbeidsfortjeneste er driftsoverskuddet fratrukket kalkulert rente på eiendelene i jordbruket. Resultatene for jordbruket i 2005 gir i gjennomsnitt brukerfamiliene en arbeidsfortjeneste på 159 700 kroner per årsverk

Melkeproduksjon er hoveddriftsformen i jordbruket i Trøndelag. Bruksstørrelsen på melkeproduksjonsbrukene fortsetter å øke. I driftsgranskingene var jordbruksarealet i 2005 kommet opp i 269 dekar, og gjennomsnittsbetsetningen var på 17,3 årskyr. En del av arealøkningen kommer fra økt leieareal, som i 2005 var på 82 dekar per bruk. Driftsoverskuddet per bruk var 282 100 kroner. Det er 7 700 kroner mer enn gjennomsnittet for årene 2002-2004, og 22 900 kroner mer enn i 2004. Den viktigste årsaken til økningen i driftsoverskuddet er økning i produksjonsvolumet per bruk, og bedre priser både på melk og storfekjøtt. Brukerfamiliene satt igjen med 151 900 kroner per årsverk i egen arbeidsfortjeneste fra jordbruket. Driftsformen gav en gjennomsnittlig lønnsevne på 93 kroner per time.

Kjøttproduksjon på ammekyr har vært med som egen gruppe i driftsgranskingene bare i fire år. Gjennomsnittsbetsetningen var på 18,4 kyr i 2005, og driftsoverskuddet ble på 108 400 kroner. Det er 15 900 kroner mer enn i 2004. Økningen skyldes i hovedsak økning i produksjonsvolumet, større livdyromsetning, økt pris på kjøtt og økte tilskudd. Brukerfamiliene satt igjen med 96 900 kroner per årsverk i egen arbeidsfortjeneste fra jordbruket. Brukene med ammeku gav en lønnsevne på 68 kroner per time.

Brukene med **ensidig kornproduksjon** hadde i driftsgranskingene for Trøndelag et kornareal på 303 dekar. Nedgangen i byggavlinga fra 457 kg per dekar i 2004 til 434 kg i 2005, bidro til at driftsoverskuddet gikk ned med 9 500 kroner, og endte på 149 100 kroner i 2005. Brukerfamiliene satt igjen med 216 800 kroner per årsverk i egen arbeidsfortjeneste fra jordbruket. Det legges i gjennomsnitt ned 0,6 årsverk på kornbrukene som er med i driftsgranskingene. Kornbrukene gav i 2005 en lønnsevne på 118 kroner per time.

Kombinert kornproduksjon/svinehold hadde i 2005 en nedgang i driftsoverskuddet på 12 500 kroner. Kornarealet var 265 dekar i 2005, og det var 42 avlsdyr i gjennomsnitt per bruk. Det meste av kornet er bygg, som på disse brukene gav en avling på 330 kg per dekar, mot 441 kg i 2004. I forhold til året før var det en nedgang i avregningsprisen for slaktegris på kroner 0,22 per kg, og samtidig nedgang i produksjonstillegget for gris. Selv om kostnadene ble redusert, bidro dette til at driftsoverskuddet gikk ned fra 379 500 i 2004 til 367 000 kroner i 2005. Brukerfamiliene satt igjen med 226 100 kroner per årsverk i egen arbeidsfortjeneste fra jordbruket. Brukene med kombinert kornproduksjon/svinehold ga en lønnsevne på 124 kroner per time.

I driftsgranskingene for Trøndelag var **sauehold** i 2005 representert ved bruk med en gjennomsnittsbetsetning på 190 vinterfôra dyr og med et jordbruksareal på 233 dekar. Driftsoverskuddet kom på 162 400 kroner, opp 12 900 kroner fra 2004, som var et dårlig år. Hovedårsaken til økningen er økt produksjonsomfang. Oppnådd pris både på kjøtt og ull gikk litt ned. Brukerfamiliene satt igjen med 108 200 kroner per årsverk i egen arbeidsfortjeneste fra jordbruket. Brukene med sau oppnådde en lønnsevne på 70 kroner per time.

For **gardsbruk med skog** er det utført en egen gransking med 60 bruk i Midt-Norge. Driftsoverskuddet per skog kom på 20 700 kroner i gjennomsnitt, noe som er en økning på 4 800 kroner fra 2004. Kubikkmeterprisen på bartrevirke gikk opp med 24 kroner, og avvirket kvantum gikk betydelig opp i forhold til avvirkningskvantumet i 2004. Driftsoverskuddet i skogbruket utgjorde 9 % av det samlede driftsoverskuddet fra jord- og skogbruk på disse brukene, mot 7 % i 2004.

I 2000 og 2001 var driftsoverskuddet fra **tilleggsnæringer** ca 10 000 kroner på gjennomsnittsbruket, i 2002 var det knappe 20 000 kroner og i 2003 og 2004 var det ca 30 000 kroner. I 2005 var det ca 26 000 kroner, en nedgang på i overkant av 4 000 kroner i forhold til 2004. Det er maskinkjøring og utleie av bygninger som er de formene for tilleggsnæring som er mest utbredt blant de brukene som er med i driftsgranskingene

Erverv utenom landbruk utgjorde 46 % av familiens samlede inntekter i 2005, før rentesaldo og kår trekkes fra. Det er en nedgang fra 47 % i 2004. Landbruk består av jord- og skogbruk med tilleggsnæringer. Andre erverv er hovedsakelig lønnsinntekter og inntekter fra næringsvirksomhet uavhengig av gardsbruket.

For alle driftsformer under ett var **nettoinvesteringa** i jordbruket på 86 400 kroner per bruk i 2005, opp fra 16 600 kroner i 2004. Nettoinvestering er sum investeringer, fratrukket avskrivninger, frasalg og eventuelle investeringstilskudd. Den samlede verdien av eiendeler i jordbruket gikk opp med 14 % fra 2004 til 2005. Brukene med melkeproduksjon og kombinert korn/gris stod for det meste av økningen. Verdien av eiendeler utenom jordbruket økte med 9 %. Gjeldsøkningen per bruk var i gjennomsnitt 16 %, mens gjeldsprosenten bare økte fra 39 i 2004 til 40 i 2005.

Nettoinntekta økte med 21 800 kroner til 528 300 kroner i gjennomsnitt per bruk i 2005. Nettoinntekt er samlet driftsoverskudd fra all næringsvirksomhet pluss lønnsinntekter, trygdeytelser, renteinntekter og kalkulert verdi av familiens arbeid på nyanlegg. Gjeldsrenter og kårutgifter er trukket fra. Økning i driftsoverskuddet fra jordbruket bidro mest til økningen i nettoinntekt.

Nærmere opplysninger:

Erland Kjesbu, NILFs distriktskontor i Trondheim

Telefon: 73 19 94 10

E-post: erland.kjesbu@nilf.fmst.no

Se også internett: <http://www.nilf.no/>

Tabell 1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

Driftsform	Antall bruk i drifts-granskingene	Resultat 2005	Resultat i forhold til 2004	Resultat i forhold til gj.sn. '02-'04
Melkeproduksjon	93	183 400	+ 15 100	+ 11 700
Kjøttprod. på ammekyr ¹⁾	10	142 300	+ 30 400	+ 45 800
Kornproduksjon	12	234 500	- 42 000	- 10 600
Komb. svinehold/korn	13	249 200	- 6 100	- 17 000
Sauehold	13	136 200	+ 12 300	+ 4 300
Andre driftsformer	7			
Alle driftsformer	148	189 300	+ 13 300	+ 11 500

1) Med i driftsene siden 2002

Tabell 2 Utviklingen i vederlag for arbeid og egenkapital per årsverk

År	Antall bruk	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	
		Nominelle kroner	2005-kroner
1975-1979	160	34 200	187 900
1980-1984	160	80 400	186 200
1985-1989	161	109 300	175 900
1990-1994	160	140 000	182 400
1995-1999	152	143 400	168 600
2000	151	145 700	159 000
2001	150	155 300	164 400
2002	157	177 100	185 100
2003	145	180 400	184 100
2004	150	175 900	178 700
2005	148	189 300	189 300

Tabell 3 Driftsoverskudd i jordbruksdrifta

Driftsform	Antall bruk i Drifts-granskingene	Resultat 2005	Resultat i forhold til 2004	Resultat i forhold til gj.sn. '02-'04
Melkeproduksjon	93	282 100	+ 22 900	+ 7 700
Kjøttprod. på ammekyr ¹⁾	10	108 400	+ 15 900	+ 17 700
Kornproduksjon	12	149 100	- 9 500	+ 5 500
Kombinert svinehold/korn	13	367 000	- 12 500	- 30 800
Sauehold	13	162 400	+ 12 900	+ 6 200
Andre driftsformer	7			
Alle driftsformer	148	263 400	+ 22 100	+ 11 200

1) Med i driftsgranskingene fra 2002